

Н. В. Кантемир

Міф про близнюків у художній структурі романів
М. Турньє «Метеори» й М. Шалєва «Есав»

Міфологема близнюків актуалізована в низці художніх творів. До неї, зокрема, звертаються французький письменник Мішель Турньє в романі «Метеори» й ізраїльський письменник Меїр Шалєв у романі «Есав». Ці твори нещодавно перекладені російською мовою (відповідно 2006 і 2002 року) і є маловивченими.

Компаративний аналіз романів «Метеори» й «Есав», на нашу думку, допоможе виявити як специфічні художні риси кожного роману, так і типологічні особливості творів, базованих на міфі про близнюків. Підставою для порівняння є спільне міфологемне ядро, а також велика кількість паралелей на рівні системи персонажів, міфологем, хронотопу.

Міфи про близнюків – це міфи про чудесних істот-близнюків, які часто виступають у ролі родоначальників племені або культурних ге-

роїв. Наприклад, міфи про Ромула і Рема, Кастора і Полідевка, Амфіона і Зета, Етеокла і Полініка, Якова й Ісава. Ідея андрогіна споріднена з ідеєю близнюкової пари, бо є символом цілісності, поєднання протилежностей і має вагоме значення для контексту обох досліджуваних романів.

Мішель Турньє в романі «Метеори» апелює до античного міфу про близнюків Діоскурів, але нехтує його сюжетикою. Пріоритетною для нього є сама ідея гармонійної цілісності, що виступає центральною в наборі романних смислів. Меір Шалєв бере за основу роману «Есав» біблійний міф про близнюків Якова й Ісава. Автор зберігає сюжетне ядро біблійної історії, наповнюючи образи новим змістом.

Провідним міфомотивом, який забезпечує ідейну й художню єдність досліджуваних творів, є мотив цілісності. Головні герої обох романів – брати-близнюки. Але їхні стосунки багато в чому різняться. Так, герої «Метеорів» – брати-близнюки Жан і Поль, між якими встановлений зв'язок на основі андрогінності (доповнення), що пізніше розпадається, перетворюючись у стосунки на основні тотожності, тобто стосунки заміщення. Центральними персонажами роману Меїра Шалєва «Есав» є брати-близнюки Яків і Есав. Утім із самого початку автор наголошує на їхній зовнішній несхожості, хоча і духовній спільності водночас.

Міфологема близнюків, що проблематизує ідею цілісності / втрати цілісності, дублюється в обох романах міфопоетичними образами, насамперед образом Богині-матері, що втілює первісну гармонійну цілісність, а також міфологемою втраченого раю, яка уособлює розпад братерської єдності.

Дуалістичний символ дзеркала, що є знаком тотожності й водночас роздвоєності, також є спільним образом, який структурує художню тканину обох романів.

Отже, компаративний аналіз романів французького та ізраїльського письменників проілюстрував, що міф про близнюків є універсальною константою культури, яка продовжує породжувати сучасні літературні маніфестації.